

Др.сц. Анте Колак
Филозофски факултет, Загреб
Снежана Пртљага

UDK 159.95:37.016:3/5(075.2)
Прегледни чланак
Примљен: 7. VI 2012.

Висока школа струковних студија за образовање васпитача – Вршац
Доц. др Александар Стојановић BIBLID 0553–4569, 58 (2012), 3, р. 435–446.
Учитељски факултет – Београд
Висока школа струковних студија за образовање васпитача – Вршац

САВРЕМЕНИ УЦБЕНИК ПРИРОДЕ И ДРУШТВА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА СПОСОБНОСТИ КРЕАТИВНОГ МИШЉЕЊА

Резиме

Уџбеник је толико специфичан медиј да, без обзира на велику конкурентност новијих и софистициранијих извора знања, и даље с лакоћом опстаје у настави. Поставке о дидактичком обликовању уџбеника развијају се у складу с дидактичком теоријом и у сагласју су с остварењем савремених циљева васпитања и образовања. Развој креативног мишљења један је од битних циљева савременог васпитања и образовања, па је остварење овог циља при дизајну уџбеника полазиште за емпиријску анализу у овом раду. Једну од одлика квалитетно дидактички обликованог уџбеника чине задаци који развијају способност креативног мишљења. Стога је и емпиријски део овог рада усмерен на анализу управо наведене одлике и то на примеру уџбеника природе и друштва - наставног предмета који је врло комплексан и који представља подлогу за развој бројних ученичких знања, способности и умећа важних за живот.

Кључне ријечи: уџбеник, креативно мишљење, природа и друштво.

Уџбеник као извор знања

Уџбеник је један од најраширенијих извора знања у школи. За разлику од бројних других књига као средства преношења мисли, савремени уџбеник води ученика ка развоју различитих категорија мишљења и учи ученика процесу учења. На важност и значење уџбеника као извора знања указују и бројне дефиниције уџбеника које га описују као наставно средство, основну школску књигу, главни извор знања, па чак и школски документ (Росандић, 2004; Мијатовић, 2004; Бежен, 2004; Матијевић, 2004; Секулић-Мајурец, 2004; Хрватић, 2004; Вилотијевић, 1999; Вицан, 2004; Пеко, Борић, Вујновић, 2004). Када се детермини-

ше намена уџбеника, истиче се да уџбеник одговара циљевима наставе, да служи за потребе ученика и наставника, да развија способности, да служи потребама наставног процеса, да је органски уграђен у наставни процес у функцији помагања оптималног развоја ученика. Путем овог одређења лако је разликовати традиционални уџбеник, као арсенал и складиште информација, те уџбеник који ученика ставља у активан однос према знању. Тај активан однос ученика према материји - садржају може се постићи на начин да уџбеник постаје радни или стил-ом и квалитетом питања у уџбенику који ученика стављају у активан однос о чему ће више бити речи у даљем тексту. Трећа категорија одређења уџбеника се односи на његову основу, а то је да се у њему излажу садржаји неке науке у сажетом облику, на дидактичан начин, да се износе наставни садржаји у складу са захтевима програма и психофизичком зрелости ученика. Битно је за уџбеник да одговара дидактичко-методичким захтевима наставног предмета на који се уџбеник односи. Уџбеник без наведених карактеристика није уџбеник већ «стручна књига, зборник, антологија, хрестоматија, репетиториј, збирка задатака» (Пољак, 1980). Занимљиво је и одређење уџбеника од стране издавача уџбеника који га описују као творевину аутора уџбеника под којом се подразумева свако дело намењено стицању знања (учењу, понављању, вежбању, понављању) у школском, односно образовном систему, без обзира на медиј у којем је остварено (штампана издања, аудиовизуални медиј). Аутори, такође, разликују темељни уџбеник (уџбеник у којем је садржано основно знање наставног предмета и примарни је извор знања), додатни уџбеник (који представља допуну темељном уџбенику за остваривање појединих дидактичких операција током учења: радне бележнице, приручници за ученике, збирке задатака, радни листови, читанке...), те методичка средства уз уџбеник (www.uau.hr). Наставни садржаји које ученици треба да усвоје су врло разноврсни, тако да је тешко извести један општи универзални модел унутрашње структуре уџбеника, па се стога морају уважити специфичности конкретног наставног предмета. Један од најпознатијих и најпопуларнијих модела израде образовних материјала креирали су Walter Dick i Lou Carey којим предлажу методологију за израду за дизајн инструкције који се темељи на редукционистичком моделу дељења инструкције на мање делове. Елементе овог модела чине: утврђивање и анализа васпитно-образовног циља, анализа субјеката васпитно-образовног процеса и окружења, израда изведбених циљева, креирање инструмената за вредновање и инструкцијске стратегије, избор инструкције, провођење формативне процене, измена инструкције, те сумативна процена. (Колак, 2007).

Уџбеник у служби наставе природе и друштва

Наставни предмет који је без дилеме најкомплекснији у разредној настави је природа и друштво, па управо из тог разлога тражи посебну пажњу при одређењу модела који се одражава на унутрашњу структуру уџбеника природе и друштва. Сложеност и комплексност израде уџбеника природе и друштва обја-

шњава и чињеница да бројни други наставни предмети у основној школи имају своје полазиште у наставном предмету природе и друштва: природа, биологија, физика, хемија, географија, историја, техничка култура... У садржаје уџбеника природе и друштва интегрисани су садржаји различитих подручја: географски, историјски, социолошки, саобраћајни, еколошки, културни, технички, хумани, производно-привредни ...

Овај наставни предмет усмерен је на међуделовање живе и неживе природе те људског друштва и ова посебност упућује на његову посебну важност (Безић, 1996). То потврђују и прва сазнања о природи и друштву које су старе колико и само човечанство. Називи овог наставног предмета су били у различитим временским и просторним одредницама врло различити (стварна настава, природа, упознавање друштва, почетна изобразба, грађанско васпитање, упознавање домовине, биологија с хигијеном, земљопис...), али је увек заједничко било да се ученик уводи у свет ствари и појава које га окружују издвајањем садржаја из његовог окружења и животне близине на ученику примерен начин. Сви садржаји наставе природе и друштва темељени су на начелима: завичајности или животне близине, целовитости наставе природе и друштва, примерености опсега садржаја, дубине квалитета садржаја, интереса ученика и променљивости садржаја (Де Зан, 2001). Анализом уџбеника природе и друштва видљиво је да методички инструментаријум прати динамику наставног процеса. Уводни делови наставне јединице усмерени су на активирање ученика и позивање на учениково претходно искуство или предзнање. У инструментаријуму је издвојен део који ученику даје информацију шта треба научити или запамтити. Такође је у свим уџбеницима видљив и део који ученика доводи у активан однос према знању. У том су делу ученику упућена питања на које треба дати одговор. Ова категорија методичког инструментаријума била је управо онај део који је послужио у емпиријском делу овог рада за анализу садржаја којим се код ученика подстиче креативно мишљење. Видљив је такође и уџбенички део који се односи на резимирање (путем кључних појмова, сажетака, менталних мапа...). Остале категорије представљају специфичности сваког уџбеника понаособ.

Развој способности креативног мишљења

У свим подручјима људског живота креативност се истиче као битна одредница која је важна за унапређење живота. Креативност је појам који се у литератури користи и истражује на различите начине. Један од основних разлога за то је што се за овај појам употребљава неколико сродних, али, ипак, различитих феномена. Разликује се креативност као продукција (продуктивност идеја и постигнућа), креативност као стваралаштво (продуктивност и оригиналност у идејама или творевинама), креативност као поседовање емоционалних карактеристика и начина понашања и креативност као могућност активирања мишљења помоћу којих се долази до нових и оригиналних идеја (Чудина-Обрадовић, 1991; Шефер, 2000; Ђорђевић, 2005). Сва наведена одређења креативности могли бисмо свр-

стати у две категорије – прву која под креативношћу подразумева стваралаштво (стварање нових творевина) и другу која креативност објашњава као скуп особина. Упркос интензивним напорима научника и њиховом великом доприносу у овом подручју (Гилфордско објашњење мисаоних процеса одговорних за креативно понашање, Торенсов допринос методама мерења креативности, Гованова објашњења развоја природе креативности), још увек не постоји јединствена теорија креативности коју би прихватила и теорија и пракса (Чудина-Обрадовић, 1991; Ђорђевић, 2005).

С аспекта наставе је битно да «креативним мишљењем ученици долазе до необичних решења различитих проблема и питања» (George, 2003). Иако креативност нема јединствено појмовно одређење, заједничко је свим одређењима да је креативно мишљење дивергентно, а да се креативно остварење препознаје према својој оригиналности, употребљивости и прилагођености стварности. Креативност се у настави односи на стварање нечег новог, оригиналног, продуктивног и неуобичајеног. Стога креативност за потребе овог рада дефинишемо као способност стварања нових комбинација из постојећих садржаја.

Уопштено, издвајају се четири категорије с обзиром на манифестацију креативности:

- Флуентност, флексибилност и оригиналност мишљења.
- Знатижеља, отвореност за ново искуство, толеранција и спремност за ризик у мишљењу и акцији.
- Самопуздање, одсутност страха од неуспеха и независност у мишљењу.
- Осетљивост за детаље и естетски квалитет мисли (Чудина-Обрадовић, 1991; Ђорђевић, 2005).

Традиционално схватање креативности објашњава креативност као дар дарован креативним појединцима, док савремено схватање наглашава доказе који упућују да се креативност може развити, као и свака друга вештина. Како бисмо развили креативност, морамо своје размишљање усмерити другим путем који користи нове и непознате мисли служећи се повезивањем неповезаних идеја и информација.

Као активност која доприноси развоју нових, оригиналних идеја, креативност се све више промовише у школском контексту. Током наставног процеса креативно мишљење се активира као један од кључних елемената. Ако желимо развијати квалитетну наставу, потребно је инсистирати на сталном и динамичном креативном раду. У свакодневној школској пракси често се сусрећемо с појмом креативне радионице, како за ученике, тако и за учитеље. Догађа се да такве радионице не оправдавају свој назив јер одредница креативно упућује на стваралаштво и на креацију као постигнуће или плод креативне радионице. Уколико изостане креација, тешко можемо оправдати креативност радионице.

Како бисмо развили креативност код ученика потребно је да ученици имају одређено предзнање. Једна једноставна дефиниција креативности објашњава

креативност као нову идеју која је настала повезивањем старих информација на нов начин. Да бисмо могли повезати информације и бити креативни морамо имати знања о подручју у којем желимо бити креативни. Како је нереално очекивати од нпр. ликовног уметника да буде креативан музичар, тако је случај и са предзнањима и предиспозицијама код ученика. Позната су, такође, посебно вредна креативна остварења која су настала повезивањем потпуно различитих подручја, као што је Бах повезао музику с математиком. Но, у том случају аутор је имао знања и занимања за оба та подручја.

Креативно мишљење и стваралаштво више се негују у оним друштвима која имају велики број открића, изума, иновација, уметничких и других достигнућа. Одлике креативних особа су флексибилност мишљења и понашања, способност доброг подношења неодређених или нејасних ситуација, спремност прихватања изазова и свесно преузимање ризика, експериментисање, неконвенционалност ставова, начина размишљања и личног стила, висок степен самодисциплине, преданости послу или преокупацији, унутрашњи осећај важности и занесености оним што је предмет преокупације и потреба да самог себе процењује као креативну, маштовиту и оригиналну особу. Истраживања утицаја на развој креативности упозорила су на неке специфичне ситуације које спутавају ученика у креативном начину размишљања и деловања. То су: «недостатак самопуздања, ненавикнутост да се ослања на све изворе осјета, усредоточеност на врло узак дио проблема, подлијегање притиску околине, превелико наглашавање натјечања с другима, превелико наглашавање мисаоних активности уз занемаривање интуиције и емоција, мањак стрпљења и упорности, превелико поуздавање у ауторитет, страх од погрешке и превелико придавање мишљењу околине.» (Андриловић, Чудина-Обрадовић, 1996: 212). Изразито креативни појединци неретко су и духовити, јер је хумор у уској вези с креативношћу. Духовитост захтева способност мозга да размишља на више нивоа и на различите начине. Креативан начин мишљења је неортодоксан, неподложен ауторитету и није усмерен на већ »утабан«[»] пут размишљања (Буљубашић-Кузмановић, Кобаш, 2009). Овакав начин размишљања се понекад ненамерно обесхрабрује код ученика. Догађа се да учитељи имају потребу да исправљају ученике оптерећени материјалним задацима наставе и жељом за што количински већим усвајањем знања или из страха да ученици не би превише излазили изван замишљених оквира (Матијевић, 2009). Уцбеници понекад својим крутошћу спутавају учениково размишљање. Како би уцбеник био у функцији развоја креативног мишљења, он ученика треба водити изван уобичајених мисаоних токова користећи неуобичајене асоцијације и идеје. Један од кључних елемената је прихватити идеје и асоцијације ученика које нам се не чине нужно на први поглед реалистичне или логичне јер се од њих стварају нови мисаони токови који ће на крају процеса мишљења довести до потпуно другачијег и квалитетнијег решења.

Анализа уџбеника природе и друштва с обзиром на развој креативног мишљења ученика

У анализи уџбеника смо одлучили да за узорак узмемо темељни уџбеник природе и друштва другог разреда основне школе. За други разред основне школе одлучили смо се због чињенице да су ученици овладали основама писмености (читања и писања), па то не би требало да им буде препрека при развоју креативног мишљења при усвајању врло комплексног садржаја природе и друштва. С обзиром да неки аутори истичу и националну вредност уџбеника који посматрају као национално добро, као и преносиоца вредности и чувара националног идентитета (Жужул, 2004), у анализи уџбеника одлучили смо се за уџбенике који представљају национално добро две државе – Србије и Хрватске. Будући да методички инструментаријум уџбеника природе и друштва захтева софистицираније анализе, у овом узорку уџбеника смо се усмерили искључиво на категорију питања у наставним садржајима који су усмерени на ученика у функцији развоја креативног мишљења. Проблем класификације односно поделе питања и задатака који развијају способност мишљења у дидактичкој теорији, једно је од врло озбиљних и сложених питања.

Меуер (2002) тако разликује питања о чињеницама (шта је то, колико је), питања о структури и функцији (од чега се састоји, шта подразумевамо под), питања о односима међу појавама (зашто је, одакле произлази), питања која захтевају доказ (изведи оцену, оцени критички), те питања о поступку (покажи како, како поступаш кад).

Пољак (1991) разликује аперцептивна, алтернативна или дисјунктивна, једнозначна, каверзна, концентрацијска, категоријска, помоћна, развојна или ланчана, реторичка, скраћена, сугестивна, вишеструка, испитна или контролна, фиктивна или привидна питања.

Јурић (1974) истиче да сложене ситуације доводе до сложених питања те разликује скупине једноставних и скупине сложених питања.

Као полазну основу за емпиријску анализу овог рада усмерили смо се на Џорџова питања која се користе за развој способности креативног мишљења кроз осам категорија. То су: флуентност, флексибилност, оригиналност, елаборација, знатижела, сложеност, излагање ризику и машта (Георге, 2003:61)

Флуентност, као једну од способности критичког мишљења, подстичу задаци уџбеника који траже различита набрајања. Најчешће су то формулације типа: Наведи све... Који су сви... Напиши десет... Који су неки од разлога за...? Колико...? Које су ствари... уколико... ? Реци како си се осећао кад...?

Таблица 1 – ФЛУЕНТНОСТ

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ФЛУЕНТНОСТ Количина замисли		

Подстицање флексибилности у уџбеницима природе и друштва можемо препознати по уобичајеним почецима питања типа: Које су алтернативе за... ? Упореди ... с ... Шта им је слично/различно? Које су последице... ? Колико је различитих начина за... ? Наведи 5 различитих разлога за ...

Таблица 2 – ФЛЕКСИБИЛНОСТ

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ФЛЕКСИБИЛНОСТ Разноликост замисли		

Оригиналност тј. способност стварања нових замисли може се подстаћи питањима и задацима у уџбеницима типа: Испланирај... Изуми... Креирај... Компонуј песму... Смисли необичне начине за... Употреби све ово како би направио...

Таблица 3 – ОРИГИНАЛНОСТ

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ОРИГИНАЛНОСТ Нове замисли		

Елаборација је способност која од ученика тражи идеје и замисли о конкретним стварима и темама. Ову способност креативног мишљења могуће је подстицати и развијати у настави природе и друштва уџбеничким задацима типа: Побољшај... на начин да ... Преобликуј... тако да... Ко сам ја? Живео сам... Промени... тако да... Прилагоди... Замени...

Таблица 4 – ЕЛАБОРАЦИЈА

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ЕЛАБОРАЦИЈА Побољшање идеја		

Знатижељу код ученика могуће је подстаћи на много начина, као што су: Шта би се догодило уколико...? Где би се... могло догодити? Претпостави... Што ако...? Зашто мислиш...?

Таблица 5 – ЗНАТИЖЕЉА

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ЗНАТИЖЕЉА Размишљање о замисли		

Сложеност је способност која, попут елаборације, тражи од ученика бављење замислима на одређени начин. Док је елаборација тражила побољшање идеја, сложеност тражи начине долажења до алтернативних замисли. Типови уџбеничких задатака препознатљиви су по формулацијама: Одабери разлоге за... Што треба узети у обзир ако...? Која питања можеш поставити како би сазнао...? Које су последице...?

Таблица 6 – СЛОЖЕНОСТ

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
СЛОЖЕНОСТ Долажење до алтернативних замисли		

Излагање ризику је способност која се у настави природе и друштва може развијати задацима типа: Рангирај... Образложи... Реци зашто је... најбоље

Таблица 7 – ИЗЛАГАЊЕ РИЗИКУ

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
ИЗЛАГАЊЕ РИЗИКУ Излагање замисли критикама		

Машту, као једну од способности креативног мишљења, свакако можемо и морамо подстицати код ученика. Ученик може резултирати најразличитијим остварењима уз одговарајући подстицај, као што су задаци типа: Замисли да... Размисли о... Ти си ... Шта мислиш о...? Како би то било да...? Претварај се да...

Таблица 8 – МАШТА

СПОСОБНОСТ	УЏБЕНИК А	УЏБЕНИК Б
МАШТА Размишљање које иде даље од замисли		

Закључак

На темељу анализе уџбеника, с посебним освртом на задатке који подстичу развој креативног мишљења ученика у наставном предмету природе и друштва, може се закључити да је потребно код ученика подстицати самостални истраживачки рад, усмеравати ученике у проналажењу информација и доводити их у контакт с изворима информација. Размишљање о проблему треба постати редовна активност у настави природе и друштва. Ученицима треба пружити могућност да одговарају на питања *зашто*, као и на постављене проблеме које су

уочили или самостално поставили. Нужна су питања која дају могућност алтернативних решења, као и побољшања идеја. Машта и знатижеља заузимају значајно место у настави природе и друштва, а излагање ризику је категорија која припрема ученике за живот путем садржаја природе и друштва.

Ученике је у настави природе и друштва пожељно упутити у методе скупљања и анализе података, као и приказивања резултата истраживачког рада. Важно је наградити сваки изворни допринос. У оцену из природе и друштва потребно је укључити и посебну рубрику креативност или изворност, а сваки креативни резултат треба јавно похвалити, изложити и објавити.

Занимљиво би било у будућим анализама уџбеника узети све постојеће и законом дозвољене уџбенике природе и друштва који су одобрени за употребу од надлежних тела у обе државе. Такође би за проучавање модела израде уџбеника, као и за наставну праксу, корисно било анализирати и преостале категорије методичког инструментаријума уџбеника природе и друштва. С обзиром на одређена ограничења у емпиријском делу овог рада остаје отворено да су нужне детаљније и свеобухватније анализе уџбеника природе и друштва, што ће засигурно бити предмет даљег емпиријско-компаративног проучавања аутора овог рада, као и других аутора који у анализи уџбеника виде велико, значајно и неистражено подручје научног рада.

Литература

- Andrilović, V; Čudina-Obradović, M. (1996). Psihologija odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga.
- Bastalić, J; Bedeković, V; Peko, A; Škreblin, S. (2007). Korak u svijet 2 – udžbenik za prirodu i društvo u drugome razredu osnovne škole. Zagreb: Profil.
- Bezić, K. (1996). Metodika nastave prirode i društva. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
- Bežen, A. (2004). Put do izvrsnog udžbenika. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Buljubašić-Kuzmanović, V; Kobaš, K. (2009). Prilog ispitivanju nekih odrednica kreativnosti kod učitelja i studenata. U: Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Profil.
- Čudina-Obradović, M. (1991). Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Ćuk, M; Stevanović, G; Stevanović, B. (2007). Svet oko nas 2 – udžbenik za drugi razred osnovne škole. Beograd: Nova škola.
- De Zan, I. (2001). Metodika nastave prirode i društva. Zagreb: Školska knjiga.
- Dick, W; Carey, L. The Dick and Carey Model. (<http://www.nwlink.com/~donclark/history-isd/carey.html>)
- Đorđević, B. (2005). Darovitost i kreativnost dece. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.

- Gaćanović, B; Novković, Lj; Trebješanić, B. (2004.) Svet oko nas- udžbenik za drugi razred osnovne škole. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- George, D. (2003). Obrazovanje darovitih. Zagreb: Educa.
- Hrvatić, N. (2004). Udžbenici za učenike s posebnim potrebama. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Jurić, V. (1974). Učenikovo pitanje u suvremenoj nastavi. Zagreb: Školska knjiga.
- Kolak, A. (2007). Dick i Carey model odgojno-obrazovnog dizajna: usporedba s modelima koji se koriste u kreiranju udžbenika u Hrvatskoj. U: Previšić, V; Šoljan, N.N; Hrvatić, N. (ur.) Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. Zagreb: Hrvatsko pedagoškijsko društvo.
- Malić, J. (1986). Konceptija suvremenog udžbenika. Zagreb: Školska knjiga.
- Matijević, M. (2004). Udžbenik u novom medijskom okruženju. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Matijević, M. (2009). Od reproduktivnom prema kreativnom učitelju. Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Profil.
- Meyer, H. (2002). Didaktika razredne kvake : rasprave o didaktici, metodici i razvoju škole. Zagreb: Educa.
- Mijatović, M. (2004). Treća generacija udžbenika. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Peko, A; Borić, E; Vujnović, M (2004). Udžbenik-interaktivni medij. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Poljak, V. (1991). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Poljak, V.(1980). Didaktičko oblikovanje udžbenika i priručnika. Zagreb: Školska knjiga.
- Rosandić, D. (2004). Vrste udžbenika i metodički sustavi. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Sekulić-Majurec, A. (2004). Suvremeni udžbenik u virtualnom okruženju. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Stojanović, A. (2011). Efekti savremenih didaktičkih težnji u promjenjenom društvenom i školskom kontekstu, Pedagoška stvarnost, br. 5-6, Novi Sad.
- Stojanović, A. - G. Gojkov (2011). Participativna epistemologija u didaktici. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača "Mihailo Palov".
- Šefer, J. (2000). Kreativnost dece. Institut za pedagoška istraživanja – Beograd i Viša škola za obrazovanje vaspitača – Vršac.
- Udruga autora udžbenika (2004). Statut udruge autora udžbenika. Dostupno online: www.uau.hr
- Vican, D. (2004.). Odgojna strana udžbenika. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.
- Vilotijević, M. (1999). Didaktika 3. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva i Učiteljski fakultet.
- Žužul, A. (2004). Udžbenik i kurikulum. U: Udžbenik i virtualno okruženje. Zagreb: Školska knjiga.

Dr Ante Kolak, Associate Professor
Philosophical Faculty – Zagreb

Snežana Prtljaga
Preschool Teacher Training College – Vrsac

Dr Aleksandar Stojanović, Associate Professor
Teacher Training Faculty – Belgrade
Preschool Teacher Training College, Vrsac

MODERN TEXTBOOK OF BASIC SCIENCE (NATURAL AND SOCIAL)
IN THE FUNCTION OF CREATIVE THINKING SKILLS DEVELOPMENT

Abstract

A textbook is such a specific medium that, regardless of great competition of more recent and sophisticated sources of knowledge, it still easily survives in teaching. The assumptions of didactic shaping of a textbook have been developing according to didactic theory and in harmony with realization of contemporary upbringing and education aims. Having in mind that the development of creative thinking is one of the important aims of contemporary upbringing and education, realization of this aim when designing a textbook is a starting point of empirical analysis offered in the paper. One of the features of qualitatively shaped textbook refers to the tasks developing creative thinking skills. Therefore the empirical part of the paper focuses on the analyses of these features of a textbook of basic science – a teaching subject which is rather complex and represents the foundation for the development of great deal of student's knowledge, abilities and skills significant for life.

Key words: a textbook, creative thinking, basic science.

Д-р Анте Колак, Загреб
Снежана Пртљага, Вршац
Д-р Александар Стојанович, Белград

СОВРЕМЕННИЙ УЧЕБНИК ПО ПРИРОДЕ И ОБЩЕСТВУ В ФУНКЦИИ
РАЗВИТИЯ СПОСОБНОСТИ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

Резюме

Учебник является настолько специфическим медиумом, что, несмотря на большую конкуренцию более новых и более софisticированных источников знаний, и дальше без затруднений остаётся в процессе обучения. Принципы дидактического составления, создания учебников, развиваются согласно 5 ди-

дактической теорией и согласно с реализацией современных целей воспитания и образования. Развитие творческого мышления является одним из важнейших целей современного воспитания и образования, а реализация этой цели через дизайн, оформление учебника является исходным пунктом для эмпирического анализа в настоящей работе. Одной из характеристик дидактически качественно составленного учебника, являются задания, развивающие способность креативного мышления» Поэтому эмпирическая часть настоящей работы направлена на анализ именно такой характеристики на примере учебника по природе и обществу - учебного предмета, который очень комплексный и является фундаментом для развития многих ученических знаний, способностей и умений необходимых в жизни»

Опорные слова: учебник, творческое мышление, природа и общество